

«Қазақстан Халық Банкі» АҚ
Директорлар кеңесінің сырттай отырысының
2023 жылғы «26» маусым № 28 хаттамасымен бекітілді

**«Қазақстан Халық Банкі» АҚ-тың
жауапкершілікпен қаржыландыру саясаты**

Алматы

2023

1

Мазмұны

1.	Терминдер мен анықтамалар.....	3
2.	Саясаттың мақсаттары мен міндеттер.....	4
3.	ESG тәуекелдерін талдау процесі.....	5
4.	Жарамсыз қызмет түрлері мен тәжірибелер (Exclusion List)	5
5.	Көміртек ізін бағалау.....	6
6.	Өзін-өзі жариялау.....	6
7.	Клиенттің толық ESG скорингі.....	6
8.	Жоба/транзакция скринингі.....	7
9.	ESG тәуекелдерінің жалпы скорингі және одан әрі әрекет ету.....	8
10.	Тұрақты даму жөніндегі комитет.....	8

1. Терминдер мен анықтамалар

Термин	Анықтама
Банк	«Қазақстан Халық банкі» АҚ
Корпоративтік клиент	Кредиттік өнімді алу үшін банкке жүтінген және/немесе кредиттік мәміленің түріне, формасына және құрылымына байланысты заемшы (кредит, кредит желісі, овердрафт шарты және т. б.), принципал (кепілдік беру), аппликант/бұйрық беруші (өтелмеген аккредитив ашу), вексель беруші (үшінші тұлғаның вексельдерін сатып алу) борышкер (талап ету құқығын сатып алу), эмитент (облигацияларды, CLN және т. б. сатып алу), лизинг алушы (лизингтік операциялар), клиент және дебитор (ақшалай талаптарды (факторинг) беру арқылы қаржыландыру мәмілелері бойынша) және т. б. ретінде әрекет ететін корпоративтік, орта және шағын бизнестің клиенті, заңды тұлға
ESG	Экологиялық, әлеуметтік аспектілер және корпоративтік басқару.
ESG-тәуекелдер	Қоршаған ортаны қорғауға, қоғамның проблемаларына және корпоративтік басқаруға байланысты тәуекелдер, оларды іске асыру Компания қызметінің сандық (төмен көміртекті экономикаға көшуге, активтерді сақтандыруға, активтер мен реттеуші айыппұлдардың шығуына қосымша шығыстар түрінде), сондай-ақ сапалық сипаттамаларына (компанияның тартымдылығын төмендету) айтарлықтай әсер етуі мүмкін.
ESG-сегменттеу	Тәуекел факторларын талдау негізінде қазақстандық компанияларға жаһандық ESG-күн тәртібінің әсер етуіне байланысты елдік ерекшелікті, жаңа талаптардың (мысалы, реттеушілік) әлеуетті әсерін және нарықтағы артықшылықтарды ескере отырып, ESG-тәуекелге ұшырауын салалық бағалау.
ESG-скор	Корпоративтік клиент жүзеге асыратын азайту шараларын және корпоративтік клиенттің ESG саласындағы бейімделу бастамаларын ескере отырып, корпоративтік клиенттің ESG-тәуекелге ұшырауын бағалау.
ESG-факторлар	Тәуекелді іске асыруға әкелуі мүмкін экологиялық, әлеуметтік және басқарушылық оқиғалар.

2. Саясаттың мақсаттары мен міндеттері

Банктің Қазақстан экономикасындағы аса ірі және аса маңызды қаржы мекемесі ретіндегі айрықша рөлі мен алатын орны, сондай-ақ климаттың өзгеру және табиғи ресурстарды ауқымды мақсатсыз пайдалану салдарымен күресуге жаһандық ұмтылысы, Банкті жауапкершілікпен қаржыландыру қағидаттарын өз қызметіне енгізу жолымен белсенді іс-қимылға итермелейді.

Жауапкершілікпен қаржыландыру қағидаттарына сүйене отырып, жүзеге асырылатын қызметпен байланысты әлеуметтік және экологиялық тәуекелдерді белсенді басқара отырып, Банк тұрақты даму мақсаттарын өзінің бизнес-стратегиясына біріктіреді. Бұл ретте:

➤ Өз тәуекелдерін төмендете отырып, Банк экологиялық және әлеуметтік тәуекелдерді басқару саласындағы тәжірибелерді ұдайы жетілдіруге ұмтылатын клиенттерге қолдау көрсете отырып, басқа да сыртқы оң өзгерістерге ықпал етеді.

➤ Банк осы «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-тың жауапкершілікпен қаржыландыру саясатының (бұдан әрі – Саясат) талаптарына сәйкес келмейтін іскерлік міндеттемелерге кіруден аулақ болуға тырысады. Клиентке кредит беру кезінде Банк Әлеуметтік және экологиялық әсерге байланысты барлық факторлар мен тәуекелдерді ескеруге тырысады, осылайша қаржы секторында тұрақтылық қағидаттарын ілгерілетуге ықпал етеді.

Бұл Саясат жауапкершілікпен қаржыландыру қағидаттарына сәйкес келетін негізделген шешімдер қабылдауға жәрдемдесу мақсатында әзірленді. Банк осы Саясатты барлық жаңа іскерлік міндеттемелерге қолданады.

Саясатты іске асыру шеңберінде Банк ел немесе сектор деңгейінде туындайтын барлық қауіп факторларын, сондай-ақ қоғам мен қоршаған ортаға әсер етуі мүмкін ерекше проблемаларды талдайды.

3. ESG тәуекелдерін талдау процесі

Осы саясатты іске асыру мақсатында Банк корпоративтік клиенттермен өзара әрекет ету тәуекелдерін ESG бағалау рәсімін әзірледі және енгізді. Банк жауапкершілікпен қаржыландыру жөніндегі Банк қағидаттарына сәйкес келмейтін іскерлік қатынастарға түспеуге ұмтылады.

Әлеуметтік және экологиялық тәуекелдерді басқару үшін Банк өзінің әлеуетті заемшыларына ESG скорингін жүргізеді. Кредиттеу сомасы мен мақсатына байланысты Банк төмендегі құралдардың көмегімен скоринг жүргізеді.

1-Схема. ESG өзара әрекет ету тәуекелдерін бағалау құралдары

4. Жарамсыз қызмет түрлері мен тәжірибелер (Exclusion List)

Банк адам құқықтарын құрметтейді және климаттық өзгерістерді біздің заманымыздағы адамзаттың ең үлкен жаһандық проблемаларының бірі ретінде таниды. Клиенттің қызметінің және ол қолданатын бизнес жүргізу тәжірибесінің жарамсыз қызмет түрлерінің тізіміне (exclusion list) сәйкестігін тексеру, жауапкершілікпен қаржыландыру құралдарының бірі болып табылады.

Төменде қарама-қайшы сипаттағы және әсері адам құқықтарын қорғау және тұрақты дамуды ілгерілету саласындағы Банктің құндылықтарына сәйкес келмейтін қызмет түрлері келтірілген:

- қабылдаушы елдің заңдарына немесе ережелеріне немесе халықаралық конвенциялар мен келісімдерге сәйкес заңсыз деп саналатын кез келген өнімді өндіру немесе сату/қызметті жүзеге асыру;

- CITES шеңберінде реттелетін жабайы жануарлар немесе жабайы табиғат өнімдерінің саудасы;

- ядролық қаруды өндіру және сату;
- химиялық қаруды өндіру және сату;
- қаруды ғарыш кеңістігіне орналастыру, күш қолдану немесе күшпен қорқыту ғарыш объектілеріне қатысты;
- биологиялық қаруды өндіру және сату;
- өзге де қару-жарақ пен оқ-дәрілерді өндіру және сату (мемлекеттік тапсырыс, жеке қорғаныс және аң аулау мақсатында пайдалануды қоспағанда);
- нәсілшіл және/немесе антидемократиялық БАҚ қызметі;
- браконьерлік тәсілмен немесе реттеушінің талаптарын сақтамай балық аулау;
- құмар ойындар (мемлекеттік лотереялардан басқа);
- көбею мақсатында адамды клондау;
- порнография / жезөкшелік;
- Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің талаптарына сәйкес келмейтін жаңа жобаларға инвестициялар,
 - егер кен орындары (шахталар) шахталық метанды жою жүйесімен жабдықталмаса және күлі көп (байытылмаған) көмірді (стандартты биржалық позициялар/сипаттамалар бойынша) нарыққа шығарса (көмір өндірудің немесе қайта өңдеудің кез келген активі);
 - егер кен орындарында ілеспе мұнай газын күнделікті жағу үлесі 5%-дан асатын болса, мұнай мен газ өндіру,
- құлдық, мәжбүрлі және балалар еңбегі;
- жұмыс орнындағы өзге де кемсітушілік тәжірибелер.

5. Көміртегі ізін бағалау

Банктің әртүрлі транзакция сомасына несиелік өтінімді өңдеуі кезінде мыналар қолданылуы мүмкін

көміртегі ізін есепке алудың 3-деңгейі қолданылуы мүмкін:

3- деңгей – Салалық коэффициенттер немесе

2-деңгей – Жеке коэффициенттер немесе

1- деңгей – Сауалнама парағы (Жоба)

Дұрыс деңгейді таңдау үшін Банк қаржыландыру түрін, сонымен қатар клиенттің қаржылық емес деректерінің болуы мен қолжетімділігін анықтайды.

Таңдалған деңгей негізінде Банк транзакцияның көміртегі ізін есепке алудың тиісті әдістерін қолданады.

6. ESG-клиенттің скорингі

Клиенттің ESG-скорингі клиенттің бизнесінің Банктің ESG-қағидаттарына сәйкестігін растауға бағытталған.

7. Өзін-өзі жариялау

Өзін-өзі жариялау шеңберінде клиент өзін-өзі жариялауда көрсетілген мәлімдемелерді қабылдайды, осылайша өз қызметіне тән экологиялық және әлеуметтік тәуекелдерді тиісті түрде басқаратынын растайды.

Өзін-өзі жариялау нәтижесінде клиентке орташа, жоғары немесе шекті ESG-скор беріледі.

Өзін-өзі жариялау нәтижелері	
Төмен тәуекел	ES сезімтал секторында / салада жұмыс істемейді.
Орташа тәуекел	Клиент жұмыс істейтін сезімтал секторға қатысты барлық талаптарды толығымен қабылдайды
Жоғары тәуекел	Мәлімдемелердің ешқайсысын толығымен қабылдау мүмкін болмады, бірақ клиенттің маңызды ES тәуекелдерін басқара алатындығы туралы дәлелдер алуға болады.
Шекті тәуекел	Ешқандай мәлімдемені қабылдамады және клиент маңызды ES тәуекелдерін басқара алатынына сенімділік жоқ.

1-кесте. Өзін-өзі жариялау нәтижелері және одан әрі талдау қадамдары

8. Клиенттің толық ESG скорингі

Толық скоринг процесі келесі кезеңдерді қамтиды:

1. ESG сегментациясы.
2. Сала бойынша тәуекелді азайтудың ықтимал деңгейін бағалау және клиенттің нысаналы бейінін қалыптастыру.
3. Тәуекелдерді азайту шараларының деңгейін және клиенттің бейімделу бастамаларын бағалау.
4. Клиенттің ESG скорын есептеу.

1-кезең. ESG сегментациясы

Салаға тән тәуекелді бағалау белгілі бір саланың ESG компоненттеріне ұшырауын сараптамалық бағалау негізінде жүргізіледі, оның ішінде:

- күрделі шығындар есебінен Компанияның қаржылық көрсеткіштеріне ықтимал әсер ету;
- операциялық шығындар арқылы компанияның қаржылық көрсеткіштеріне ықтимал әсер ету;
- клиенттің салық аударымдарына ықтимал әсері;
- нарықтық артықшылықтар мен тұтынушы өнімдеріне/қызметтеріне сұраныстың өзгеруі;
- Банк сарапшылары маңызды деп бағалаған басқа факторлар.

2-кезең. Сала бойынша тәуекелді азайтудың ықтимал деңгейін бағалау және клиенттің нысаналы бейінін қалыптастыру

Сала бойынша тәуекелді азайтудың ықтимал деңгейі – бұл ESG Тәуекелдерін басқару және ESG факторларына ұшырауды азайту бойынша осы саладағы компаниялардың үздік тәжірибелерінің көрінісі.

3-кезең. Тәуекелдерді азайту шараларының деңгейін және клиенттің бейімделу бастамаларын бағалау

Клиенттің барынша азайту шаралары мен маңызды факторларға бейімделу механизмдерінің деңгейі ESG сауалнамасының көмегімен бағаланады. Сауалнаманы толтыру нәтижелері бойынша компанияға ESG-тәуекелдерді басқару бөлігінде минимизациялау шаралары мен бейімделу бастамаларын бағалау бойынша балл / рейтинг беріледі.

4 кезең. Клиенттің ESG -скорын есептеу

ESG Тәуекелдерін басқару бөлігіндегі азайту деңгейін және бейімделу бастамаларын анықтау үшін саланың мақсатты бейінімен салыстырғандағы ESG-скор есептеледі.

Клиенттің толыққанды скорингінің нәтижелері	
ESG-скор	Келесі қадамдар
Төмен тәуекел	– Қосымша талдау қажет емес, – Клиенттермен өзара әрекет етуге рұқсат етіледі.
Орташа тәуекел	– Қосымша талдау қажет емес, – Клиенттермен өзара әрекет етуге рұқсат етіледі.
Жоғары тәуекел	– Клиенттермен өзара әрекет етуге рұқсат етіледі.
Шекті тәуекел	– Өзара әрекет ету клиенттің жұмысын одан әрі талдауға байланысты.

2-кесте. ESG скорингінің нәтижесі және келесі қадамдар

9. Жоба/транзакция скринингі

Жоба/транзакция скринингі күрделі шығындарға инвестициялау мақсатында берілген берешек және заем сомасы Банк белгілеген шектен асқан жағдайларда қолданылады. Жоба/транзакция скринингі жобаның тәуекелдері мен оң әсерін бағалау мақсатында жүргізіледі. Жобаның тәуекелдері мен оң әсерлері туралы ақпаратты клиент толтырылған сауалнама түрінде ұсынады.

Жоба скорингіне мыналар кіреді:

- жобаның тәуекелдерін бағалау. Жобаны іске асырудың орны мен ерекшелігіне және жобаның теріс әсерін азайту жөніндегі шараларға байланысты жоба тәуекелдерін талдау;
 - жобаның экологиялық және әлеуметтік әсерлерінің болуы.
- Жобаның тәуекелдері мен оң әсерлеріне байланысты жоба келесідей жіктеледі:
- тәуекелдің төмен деңгейі;
 - тәуекелдің жоғары деңгейі;
 - тәуекелдің шекті деңгейі.

Банк тәуекел деңгейі жоғары жобаларды қаржыландырмайды. Тәуекел деңгейі жоғары жобаларды қаржыландыру Банк клиентінің тәуекелдерді барынша азайту жөніндегі алдағы қадамдарына байланысты болады.

10. ESG тәуекелдерінің жалпы скоры және одан әрі әрекет ету

Клиенттің ESG скорингінің және транзакция скорингінің нәтижелеріне байланысты (егер бар болса) Банк іскерлік өзара әрекет етудің жиынтық рейтингін анықтайды.

AAA-дан AA-ға дейін	Осы клиентпен өзара әрекет етуге рұқсат етіледі.
A - дан BBB-ге дейін	Осы клиентпен өзара әрекет етуге терең талдау жүргізілген жағдайда рұқсат етіледі: – Клиентпен бірлесіп тәуекелдер деңгейін азайту бойынша жол картасын әзірлеу; – Жобалық тәуекелдерді азайту шаралары.
BB-ден B-ге дейін	Осы клиентпен өзара әрекет етуге терең талдау жасалған жағдайда рұқсат етіледі: - Қосымша келісімдерді енгізу;

	- Қажет болған жағдайда қосымша стресс-тестілеу және сезімталдықты талдау; - Клиентпен бірлесіп тәуекелдер деңгейін азайту бойынша жол картасын әзірлеу; - Жобалық тәуекелдерді азайту шаралары.
ССС	Өзара әрекет етуге рұқсат етілмейді.

3-кесте. Іскерлік өзара әрекет ету тәуекелін бағалау нәтижелері және одан әрі талдау қадамдары